

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

HUMAN SECURITY IN TODAY'S ECONOMY

Студент В.Ф. Раковій, керівник А.В. Пятова (SSL(E) – E)

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Анотація. Розглянуто проблему підвищення безпеки людини, тобто зменшення ризику в різні періоди розвитку суспільства. Показано, що захист від небезпек є одним з провідних мотивів діяльності людей з перших кроків цивілізації. Доведено, що потенційну небезпеку становить будь-яка форма людської діяльності, а тому слід вжити всіх можливих засобів для захищеності людини від шкідливих і небезпечних факторів.

Ключові слова: безпека, захищеність, небезпека, зменшення ризику, шкідливий фактор, небезпечний фактор.

Аннотация. Рассмотрена проблема повышения безопасности человека, то есть уменьшение риска в различные периоды развития общества. Показано, что защита от опасностей является одним из ведущих мотивов деятельности людей с первых шагов цивилизации. Доказано, что потенциальную опасность представляет любая форма человеческой деятельности, а поэтому следует принять все возможные средства для защищенности человека от вредных и опасных факторов.

Ключевые слова: безопасность, защищенность, опасность, уменьшение риска, вредный фактор, опасный фактор.

Annotation. The problem of increase safety of the person that is decrease of risk during various periods of development of society is considered. It is shown that protection against dangers is one of the leading motives of people activity from the first steps of a civilization. It is proved that potential danger is constituted by any form of human activity and therefore it is necessary to take all possible tools for security of the person from harmful and dangerous factors.

Keywords: safety, security, danger, decrease of risk, harmful factor, dangerous factor.

Вся історія життя людини на Землі – це історія її боротьби за свою безпеку. Розглянемо умови забезпечення безпеки людини доіндустріального та індустріального суспільства.

У доісторичний період людські популяції, що займалися полюванням і збиранням, майже не відрізнялися від інших всеїдних ссавців за характером своєї взаємодії з біосферою, частиною якої вони були. Розвиток людської популяції на цьому етапі визначався екологічними чинниками: кліматичними (температура, відносна вологість тощо), фізичними (властивості ґрунту, фізико-хімічні властивості води, повітря тощо), харчовими, біологічними (внутрішньовидові взаємодії та взаємодії між видами). У цей період рівень небезпеки, тобто рівень ризику, або коефіцієнт смертності популяції визначався виключно зазначеними екологічними чинниками.

Підвищення безпеки, тобто зменшення ризику за рахунок вдосконалення засобів захисту від небезпек природного характеру, стає одним з провідних мотивів діяльності

людей з перших кроків цивілізації. Ця умова забезпечується розвитком економіки, використанням досягнень науки і техніки і, відповідно, підвищенням матеріального рівня життя і його якості: рівня харчування, сервісу, що включає охорону здоров'я, освіти (підвищення ментального рівня індивіда та суспільства в цілому), санітарно-гігієнічних умов. Таким чином, людство, розвиваючи економіку, створювало соціально-економічну систему безпеки. На цьому етапі розвитку цивілізації ризик смерті визначався вже не тільки екологічними чинниками, а рівнем розвитку економіки і соціальними відносинами в суспільстві. У цих умовах ризик смерті пов'язаний з недостатньою захищеністю людини від несприятливих наслідків, обумовлених природним середовищем проживання людини – біосферою.

Загальний коефіцієнт смертності, що характеризує рівень ризику, і, як наслідок, рівень тривалості життя (рівень безпеки) багато в чому є комплексним показником не тільки успіхів медицини, але й важливими індикаторами рівня соціально-економічного розвитку суспільства. З ростом валового національного продукту коефіцієнт смертності постійно знижується в різних регіонах світу.

Розвиток науки і техніки, який характеризує і зростання менталітету людського суспільства, підвищуючи соціально-економічну безпеку суспільства, призвів до появи нових видів небезпеки, як для здоров'я населення, так і для навколишнього середовища. Небезпеки техногенного походження були викликані надходженням в навколишнє середовище відходів промислового виробництва, необхідністю участі людини у професійній діяльності, що володіє різноманітними джерелами небезпеки. Таким чином, розвиток цивілізації призвів до виникнення особливих умов існування людини, сукупність яких можна назвати штучною сферою проживання – ноосферою.

Безпрецедентна інтенсифікація технологічних процесів і сільськогосподарського виробництва зажадала нового підходу до забезпечення безпеки, розробки технічних систем безпеки (ТСБ), що забезпечують захист людини від техногенних факторів. В даний час ТСБ не дозволяють повністю виключити вплив техногенних факторів. Отже, рівень безпеки в сучасному індустріальному суспільстві визначається величиною загального ризику, який обумовлений не тільки рівнем соціально-економічного ризику, а й рівнем техногенного ризику. На створення та забезпечення ТСБ доводиться використовувати певну частку матеріальних ресурсів суспільства з тих областей, в яких створюється соціально-економічна система безпеки. Можна прагнути до постійного зниження техногенного ризику, збільшуючи капіталовкладення в ТСБ, однак, чим більші ці кошти, тим менше коштів направляється на підвищення безпеки в соціально-

економічній галузі. Тому постає важливе завдання оптимального розподілу матеріальних і трудових ресурсів.

Аналіз практичної діяльності людини, що включає різноманіття форм людської активності, свідчить про потенційну небезпеку будь-якої форми діяльності. Потенційність небезпеки полягає в прихованому, неявному характері прояву вражаючих факторів у певних умовах в будь-який час і в будь-якому місці простору. З цього випливає, що небезпека представляє собою такий вплив факторів на людину, який призведе до травм, погіршення самопочуття та інших небажаних наслідків. Таким чином, небезпека в середовищі проживання є наслідком дії багатьох чинників на людину і характеризується їх взаємодією і відповідним відгуком організму на їх вплив.

У разі невідповідності факторів характеристикам і можливостям людини або розповсюдженням їх за межі гомосфери з'являється феномен небезпеки. Неоднорідність системи «людина-середовище» і підсистеми «людина-виробництво» є основою будь-якої небезпеки. Ось чому аналіз цих систем за умовою небезпеки повинен ґрунтуватися на використанні методу визначення носіїв небезпеки. Цей метод дозволяє найбільш повно виявити небезпеку і шкідливість факторів, поширеність їх дії в часі та просторі, їх параметри, інтенсивність і інші ознаки. Будь-яка ознака носія небезпеки є достатньою умовою для віднесення факторів до розряду небезпечних або шкідливих і захисту людини від їх впливу, тобто забезпечення його безпеки.

Захищеність людини безпосередньо пов'язана з безпекою техніки і складних технічних систем. Розглядаючи умови захищеності людини, слід сказати, що вона визначається відсутністю виробничих і невиробничих аварій, стихійних та інших природних лих, небезпечних факторів, що викликають травми або різке погіршення здоров'я, шкідливих чинників, що призводять до захворювань людини, в тому числі і професійних, що знижують працездатність і впливають на якість корисної праці.

Таким чином, постає завдання збереження здоров'я людей, попередження травматизму в будь-якому його вигляді, підтримання високої працездатності в процесі трудової діяльності при високій якості виконуваних робіт, збереження природного середовища від антропогенного впливу, вміння людини протистояти стихійним і антропогенним лихам та НС. Слід визначити принципи, методи і засоби забезпечення безпеки як людини, так і природи, вибір яких залежить від конкретних умов діяльності, рівня небезпеки (ризик), вартості та інших критеріїв, у тому числі соціальних і політичних.